

bogumili, muslimani, bosna
herzegovina

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ
БЕСЕДА ДРУГА
О покајању
и о туговању цара Ахава о пророку
Јони

ekumenizam,
ekumenizam
kalendar

Јесте ли видели прошле недеље рат и победу? Рат ђаволски, а победу Христову. Јеста ли видели како је покајање било похваљивано и како ђаво није могао да поднесе рану, него се преплашио и престравио.

А од чега се побоја ти созоно кад се покајање похваљује? За чим плачеш и зашто дрхтиш?

С разлогом, говори он, плачем ја и тугујем, јер исто то покајање отрже ми најбоље моје сасуде.

А који то беху?

Блудница, цариник, разбојник и хулник.

И заиста, покајање му је преотело многе сасуде па и саму основу његове тврђаве /акрополе/ му је подрило Он је од покајања задобио смртоносну рану као што сте сви ви из искуства то видели.

Па зашто се ми таквом беседом и недеље не користимо и не долазимо у цркву свакога дана хвалећи покајање? Јеси ли грешник,

дођи у цркву и кажи /исповеди/ грехе своје. Ако си праведан, дођи да од правде не одпаднеш, јер је црква пристаниште и једном и другом. Ако си грешан, не очајавај, него дођи и покај се. Реци пред Богом: “сагрешио сам”. Какав је ту труд? Какво далеко ходање? И какав умор?

Какав је терет рећи једну реч: “сагрешио сам”. Или се устежеш да признаш да си грешан, јер не можеш да победиш клеветника ђавола? Али ти то спречи и разоружај га. Његов посао је да клевета. Па зашто не спречаваш? Зашто не исповедиш грех и не поравнаш твоје преступе, јер знаш да имаш таквог клеветника, који не може да ћутати?

Јеси ли сагрешио? Дођи у цркву, реци пред Богом: “сагрешио сам”. Ништа друго од тебе нећу осим овога. Јер и само божанствено Писмо говори: “*опомени ме да се судимо, казуј да се оправдаш*” (Ис. 43, 26). Изреци грех, да га се решиш. А ту нема труда јер се за то не траже окружне посланице, а не тражи се ни новац нити нешто друго слично томе. Реци реч, признај да си грешан и кажи: “сагрешио сам”.

Али, рећи ће неко, како да знам да ми је грех опроштен ако га исповедим?

Ево како. Навешћу пример

из Светог Писма где је онај који се исповедио, разрешен од греха док је други, који је грех утајио, остао осуђен.

Обузет завишћу Кајин је убио брата свога Авеља. Пошто га је измамио у поље, тамо га је и убио. А шта му је Бог рекао на то? Питао га је: *“гдје ти је брат Авељ?”* (1. Мој. 4, 9). Пошто све зна, није питао зато што није знао, него што је хтео да убицу приведе на покајање. Објашњење овога налазимо даље у речима: *“где ти је брат Авељ?”* А он [Кајин] одговора: *“не знам; зар сам ја чувар брата својега”*

Нека је то тако и да ниси његов чувар, али зашто си убица? Ниси га чувао, али зашто си га убио? Јер чим се кривцем у томе сматраш; ваљало ти је и чувати га. Али шта је Бог на ове његове речи одговорио? *“глас крви брата твојега виче са земље ка мени”* (1. Мој. 4, 10). Прекорео га је дакле и одмах казнио, не толико за дело убиства, колико за бестидност. Јер не мрзи Бог толико онога који греши колико онога који је бестидан. И тако, Каина, који се касније и покајао, није примио зато што није хтео да одмах исповеди грех.

[Каин рече:] *“Кривица је моја велика да ми се не може опростити”* (1. Мој. 4, 13), а то значи: ја сам веома сагрешио и

нисам достојан више ни да живм. А шта је Бог на то одговорио? *“Бићеш потукач и бјегунац на земљи”* и досуди му казну љуту и жестоку. Нећу те убити – говорио му Бог – да се не би предала правда забраву. Него ћу те учинити законом јасним, како би твоја патња другима служила као пример. И ишао је Каин као живи закон, као ступ покретни. Нем је био, али је испуштао јаснији глас од сваке трубе, да нико не чини оно што он учини и да и не пострада онако.

Примио је, дакле, казну за своју безочност, и зато што није хтео призна грех, пошто је био прекорен и тако је остао осуђен. Јер да је раније сам исповедио свој грех тиме би га и поравнао.

А да разумете /дознате/ да је то заиста било тако, погледајмо како су другоме греси опроштени зато што их је одмах исповедио.

Приступимо пророку и цару Давиду кога са посебним задовољством помињем због његових пророштава, а још више због тога што је његово царство обухватало само Палестину, а пророштво је продрло до свих крајеве света. Његово се царство разорило у кратком времену, а пророштва његових бесмртне речи и данас говоре. Боље би било да се сунце помрачи, него да се речи Давидове забраве!

Овај исти Давид једном је пао у прељубу и убиство јер: *“угледа с крова – тако је написано – жену гдје се мије, а жена бијаше врло лијена на очи”* (2. Сам. 11, 2). Пожелео је и своју жељу после испунио на делу.

Пророк, па је у прељубу пао као бисер у блато. Но опијен страшћу и није ни помишљао да је сагрешио и као што пијани кочијаш колима неконтролисано кривуда док је у таквом стању, тако се односи душа према телу, јер чим се душа помрачи одмах се и тело ваља у грховном блату. И као што с кочијама бива те правилно возе док кочијаш на њима крепко седи, а одмах кривудају чим кочијаш попусти и не може возаћи да се држи, тако се и човеку дешава. Јер само док је душа трезвена и бодра, могућа је телесна чистоћа, а чим се она помрачи, одмах и тело тоне у блато страсти

И шта се догодило с Давидом? Упавши у прељубу није ни осећао да се у њој налази, нити је од кога био за то прекорен, иако је тада већ био стар. Зато, научите се и ви из тога, да седе власи и старост баш ништа не помажу ако нисмо опрезни, као што ни младост није вредона ако смо неопрезни. Јер не доводи у нормално стање узраст него се добродетелъ рађа од благоразумност. Тако је Данило у својој дванаестој години вршио

судску дужност, а старци, по годинама најстарији, су сањали о прељуби. И као што овима седе власи баш ништа нису помагогле, тако и ономе [Данилу] младост није донсила никакве штетет. И да би разумео да дела чедности не звисе од узраста него од воље која их узрокује, погледај на Давида који је у старости запао у блуд, па је и убиство починио, а да није ни помислио да је то грех јер му је разум којим се водио бие помрачен неузддржањем.

Ишта је Бог учинио? Послао му је пророка Натана. Пророк је дошао пророку, што се исто и код лекара често догађа. Јер кад један лекар оболи има потребу за другим. Тако и овде, пророк је сагрешио и пророк доноси лек.

И када је дошао Натан га није одмах са прага укоравао нити је говорио: “Законопреступниче и неваљалче, блудниче и убицо! Толика ти је преимућства Бог дао међу смртнима, а ти си тако погазио Његове заповести!” Ништа Натан није изговорио чиме би га постидео, јер тешки греси грешника доводе до бестидности. Он се, дошавши, претварао се да има некакав судски спор.

И шта му је рекао? Царе, дошао сам код тебе да пресудиш! *“Беху два човека, један беше богат а други сиромашак. Богати имађаше стада крава и оваца, а*

сиромашак имаде само једну овцицу која с њиме из једног суда пијаше и на истој трпези се храњаше, док је на крилу његовом спавала. (А овим је хтео да представи искрену наклоност мужа и жене). Па кад неки гост дође, богати своје стоке поштеди и преотевши од сиромашка овцу, даде је заклати.” Опажаш како се пророк претвара и испод својих усана крије жаоку?

А шта је цар одговорио?

Мислећи да суди другоме, изриче преоштру пресуду. Јер људи обично, када је реч о туђим преступима, без размишљања доносе и најоштрије пресуде.

Шта је рекао?

“Жив је Бог. Тај је заслужио смрт, и за једну овцу тако ће платити.”

Натан више није морао да говори са ублажавањем него одмах поче да прекорева и врло дубоко сече да како не престане осећање бола /због неправде/.— Ти си, рече, царе, тај који је ово учинио. А он рече: Сагршио сам пред Господом! Није рекао: Ко си ти, што ме укореваш? Ко те је послао да ми тако смело говориш и како си смео тако да поступаш према мени? Ништа слично није рекао, но спознавши свој грех рекао је: “Сагрешио сам пред Господом”

А шта му на то Натан одговара?

“И Господ скида са тебе

сагрешења твоја”. Ти си се сам осудио и ја ти праштам грех. Разумно си признао грех, зато си од њега разрешен. Сам си себи пресуду изрекао, а ја је поништавам. Јесте ли дакле схватили да се оно, што је написано *“Опомени ме, да се судимо, казуј, да се оправдаш”* (Ис. 43, 26) обистинило, и да баш никакав труд није потребан да одмах исповедимо грех?

Осим овог начина покајања, има и других којима се грех може очистити.

А који су то? Плач због греха. Јеси ли сагрешио, проплачи и грех ће твој бити опроштен. Па какав је то труд? Ништа друго не тражим од тебе него да заплачеш што си сагрешио. Не заповедам ти да мораш препловити мора и улазити у пристаништа. Нити да луташ и предузимаш далек пут. Не захтевам да трошиш новац, нити да се кроз бесне вале пробијаш. Него шта? Плачи над својим гресима.

Но, рећи ће ко: “Како ми грех може бити опроштен ако заплачем?”

И за то имамо погодан доказ у Светом Писму.

Био је неки цар Ахав, који, истина, беше правичан, али је због своје жене Језавеље зло царевао. Једном пожели он виноград Навутеја Израиљца и пошаље [слугу] код њега говорећи: *“Дај ми,*

виноград твој” који сам пожелео и прими од мене или новце или промену места као одштету. Навутеј пак не приста на то и одврати му: “Сачувај Боже да бих ти дао наслѣдство отаца својих.” (1. Цар. 21, 3).

Ахав је желео и даље да има тај виноград, али није хтео да над Навутејем примени насиље него услед те жеље паде у болест. Али Језавеља, жена бестидна, погана, нечиста и презрена дође код Ахава и рече: *“Што се жалиш и не једеш? Устани ти и једи, а ја ћу се постарати да баш ти наследник оног винограда будеш”*. И узе хартију, написа посланицу у име цареве и посла свим старешинама да се пост посвуда разгласи и да се против Навутеја сведоци пронађу који би лажно сведочили да је он, Навутеј, лоше о Богу и цару говорио и да је на оба хулио: – О поста, испуњеног премрским безакоњем! Пост је наложила да би се извршило убиство.

И шта се догодило?

Навутеј је убијен камењем, а Језавеља кад за то сазна рече Ахаву: *“Навутеј је умро, устани сад да идемо да виноград наслѣдимо”*.

Иако се Ахав на тренутак ожалостио том вешћу, он ипак оде да преузме виноград. А када то Бог виде, пошаље Илију пророка код Ахава рекавши му: *“Кажу Ахаву,*

као штоје он убиство извршио и виноград отео: тако ће се и његова крв пролити и пси ће је полизати и блудници ће се њоме опрати”.

Гнев је Божији, дакле, већ ту, одлука је донесена и осуда спремна.

Али да видимо куда Бог шаље пророка?

У виноград. Где је учињен преступ против закона, тамо ће се извршити и казна.

Шта се даље приповеда?

Чим виде Ахав пророка, одмах проговори: *“Нађе ли ме непријатељу мој”* (1. Цар. 21, 20) т.ј. нашао си ме као кривца, ја сам згрешио па сада имаш прилику да ме нападаш. *“Нађе ли ме непријатељу мој”*.

А то је Ахав говорио зато што је увидео да је сагрешио и што га је Илија непрестно укоревао и Божију му осуду овим речима изнео: *“Овако вели Господ: нијеси ли убио и нијеси ли присвојио?”*. Крв праведног си пролио и твоја ће се крв пролити *“и пси ће лизати твоју крв”*.

Кад је ово Ахав саслушао, он отпоче одмах жалити и плакати и признаде да је неправду починио, а Бог му, пошто је прво од Илије затражио опроштај, опрости. А од Илије је тражио опроштај да му се не би Илија учинио као лажни пророк и да не би и он прошао као [пророк] Јона. Јер се и Јони нешто

слично догодило.

Пазите. Јони је Бог рекао: *“Пођи у град Ниневију, у ком сто двадесет хиљада људи, осим жена и деце живе, и навести им: неће ни три дана проћи а Ниневија ће се разорити”* (Јон. 1, 1). Али Јона, ком је човекољубље Божије врло добро познато, не послуша реч Божију.

Шта је радио? Побегло је. *“Ја да идем – говораше он – да то проповедам; а ти ћеш се по свом човекољубљу раскајати на њу као лажни пророк убијен бити.”* Али море, којем је он прибегао и које га је одмах примило, није га сакрило, но изнесе га на копно и живог преда Ниневији пошто га је као верни друг свога саслуге сачувало читавог. *“А Јона уста да бјежи у Тарсис од Господа, – написано је – и сишав у Јопу нађе лађу која иђаше у Тарсис, и платив возарину уђе у њу да отиде с њима у Тарсис од Господа.”* (Јон. 1, 3).

А куд бежиш ти Јоно? Идеш ли доиста у туђу земљу? Али, *“Господња је земља и што је год на њој”* (Пс. 24, 1). Или у море смераш, а нећеш да знаш да је *“Он на морима основа, и посред ријека утврди је.”* (Пс. 24, 2) Или ћеш на небо? А зар не чу ти да је Давид рекао: *“Кад погледам небеса твоја, дјело прста твојих”* (Пс. 8, 3).

Он је уплашен бежао само у мислима јер није могуће побећи од Бога. Па кад га море у Ниневији

изнесе, он стаде да проповеда говорећи: *“Јоште три дана на ће Ниневија пропасти.”*

И да бисте се уверили да је заиста побегао само зато што је мислио да ће се Бог као милосрдан предомислити *“ода зла које рече да им учини”* (Јон. 3, 10) па би се он потом показао као лажни пророк, он је сам собом то посведочио, јер одмах након што је изрекао те речи у Ниневији изашао је напоље из града и тамо ишчекивао да види шта ће се са градом десити. Па кад три дана прођоше и претња се никако не испуни, потврди он првобитно мишљење говорећи: *“Јер знах да си ти Бог милостив и жалостив, спор на гњев и обилан милосрђем, и кајеш се од зла”* (Јон. 4, 2). Па да се исто не би десило и Илији зато Бог Ахаву прашта.

А шта је казао Бог Илији?

“Јеси ли видео како је Ахав плачући и жалећи се преда ме изашао? Нећу дакле, по злоби његовој учинити.”

О, чуда! Бог постаје заштитник роба и Бог се за човека пред човеком правда. **“Не помишљај”**, говори он, *”да сам му тек тако опростио, но зато што је ћуд своју поправио, ја сам срибу своју у милост променио. Па зато ни тебе неће сматрати лажним пророком јер си истину говорио. Јер да он ћуд своју на боље изменио није, оно што му је било одређено*

свакако би претрпео. Али пошто је постао бољи: то сам и ја у гнрву мом попустио.” “И дође ријеч Господња Илији Тесвићанину говорећи: Јеси ли видио како се Ахав понизио преда мном? Зато што се тако понизио преда мном, нећу пустити онога зла за његова живота”.

Видиш ли, дакле, како и плач над гресима грехове поравнава?

Али ми имамо и трећи пут покајања. О многим путевима покајања говоримо да бисмо знали да нам је кроз разноврсне путеве лакше остварити спасење.

Какав је, дакле, тај трећи пут?

Смирење. Смири се па ћеш растргнути окове греха. А и то ћу вам доказати примером из Светог Писма. У Писму стоји:

“Два човјека уђоше у храм да се моле Богу, један фарисеј а други цариник. Фарисеј стаде и мољаше се у себи овако: Боже, хвала ти што нисам као остали њуди: грабљивци, неправедници, прељубници или као овај цариник.”
(Лук. 18, 10-11)

Злехуди и неваљали човече! Кад си већ сву васељену осудио зар си морао и овога крај тебе да растужиш. Зар ти оптуживање целог света није боло довољно него си морао да поменеш и цариника. Кад си већ цео свет

осудио, зашто ниси поштедео бар једног човека? *“Нисам ја такав, као што је остали свет па и овај цариник. Постим два пута сваке недеље; десети део свог имања пружам сиротињи!”*

Горде си речи изговорио неваљали човече! Сву васељену осуђујуеш, а зашто и ближњег цариника ниподаштаваш? Зар се ниси могао задовољити окривљењем целог света већ си морао да осудиш и онога који се са тобом моли.

А шта је на ово цариник одговорио?

Када је ово до његових ушију допрло, није рекао: ко си ти да о мени говориш? Како ти познајеш мој живот? Ти са мношћом никада ниси друговао нити под једним кровом становао, а иначе нигде нисмо били заједно. Па зашто си се тако погордио? Ко ће посведочити твоје добродетељи? Зашто сам себе хвалиш; зашто толико себи ласкаш?” Ништа слично овоме цариник није рекао, него је, сагнувши се, говорио: *“Божје! Милостив буди мени грешном”*. На овај начин се постаје смирен, на овај начин цариник постаје праведник, а не фарисеј. Речи су извојевале победу над делима. И први, који је набрајао своје добродетељи, изгубио је оправдање, а други га је придобио смиреним речима.

Морамо, ипак, да приметимо да и цариниково смирење није било право смирење. Јер смирење је када неко ко је иначе велики, себе унижава, а признавање цариниково није проистицало од смирења већ од искрености. Његове су речи биле истините јер он није био ништа друго него прави грешник. А ми знамо да од цариника ништа горе и не може бити пошто он из туђих несрећа извлачи корист за себе и себи присваја плодове туђим напорима стечене и на туђи зној се не обазире него узима део од сваког приноса. Због тога је цариников грех скоро највећи. Шта цариник друго представља ако не јавно насиље, законом дозвољени преступ и улешану отимачину. Може ли шта горе од њега бити? Од њега који седиећи по путевима присваја плодове туђих напора и који када је време за рад не ради, а у време прикупљања плодова, у чему се није трудио, учествује.

Кад је и цариник, као такав, толики дар добио пошто се покајао, колики ће тек дар добити они који су врлински а смирени? Тако, ако грехе признамо и стекнемо смирење, бићемо оправдани.

А ако желите да сазнате ко је истински смирен, погледајте Павла који је узор смирења. Погледајте Павла, учитеља васељене, духовног проповедника, сасуд изабрани, тихо пристаниште

и непоколебиви ступ, који је својим маленим телом васцели свет обухватио и као да је крила имао обишао све његове крајеве. Погледајте њега и као мудраца и као простога, и као богатога и као сиромашнога. Погледајте велим, не његову скрушеност. И ја баш њега називам истински смиреним њега који се толико трудио и однео безбројне победе над демоном, а о себи је проповедао и говорио: *“Благодат његова која је у мени не оста празна, него се потрудох више од свију њих”* (1. Кор. 15, 10); Он који је поднео тамнице, ране и бијења, посланицама својим уловио сву васељену, небеским гласом позван, а опет се смирује говорећи: *“Јер сам ја најмањи од апостола, који нисам достојан назвати се апостол”* (1. Кор. 15, 9).

Јесте ли видели величанство смирења? Јесте ли видели како се Павле скрушио и како се назива најмањим: *“Јер сам ја – рече – најмањи од апостола, који нисам достојан назвати се апостол”*

У томе је, дакле, истинито смирење, да се у свему скрушимо и себе сматрамо најмањима. Замислите само ко је био тај који је тако говорио. Павле, небески становник, који иако у телу, ступ је цркве, земни анђео и небески човек.

И ја, гледајући на красоту његових добродетељи, на његовом примеру ћу се задржати, са

посебним задовољством, јер ни зраци тек излазећег сунца који се расипају наоколо не увесељавају моје очи толико колико ми душу моју весели Павлов зрак озарењем својим. Сунце само осветљава очи, а Павле ме подстиче да узлетим и на саме небеске висине, јер ми душу проноси више од сунца и даље од месеца.

Таква је сила врлине! Она човека чини анђелом и душу му уздиже к небу. А таквој нас је врлини и он учио. Настојмо се, дакле, да му и у томе подражамо. Али са тим не треба да одступамо од нашег предлога.

Наша је намера била да вам покажемо трећи пут покајања – смирење – и да цариник није по смирењу, него по истини признао и објавио своје грехе и да није био оправдан ни због новца, ни због пловидбе по морским беспућима, ни због тога што је ближњима опростио или много времена потрошио на то [покајање], него је само због свог покајања придобио правду и удостојио се Царства Небеског, које и ми сви да задобијемо по благодати и човекољубљу Господа нашега Исуса Христа Кома нека је слава у векове векова. Амин.